

Мар'яна Ліфанова

к.е.н., викладач,

Тернопільський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІНАХ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

На сьогоднішній день, з огляду на стрімкий розвиток технологій, що сприяє розгортанню «Індустрії 4.0», кожна країна прагне досягнути стабільності своєї фінансової системи, що дало б змогу забезпечити безперервне здійснення розрахунків в економіці, високий рівень довіри до фінансових установ, відсутність надмірної волатильності фінансових ринків, мінімізація ризиків, а також запас міцності у фінансовій системі, що дасть змогу протистояти негативним економічним процесам у майбутньому та запобігати їх негативному впливу на економіку. Хоча ми знаходимося лише на порозі Четвертої промислової революції, зрозуміло одне – це найбільша трансформація, яка коли-небудь відбувалася з людською цивілізацією. Якими б масштабними не були промислові революції в минулому, вони не володіли такою потужною перетворюючою силою.

Упродовж останніх років швидко зросла популярність криптовалют, домінуючою серед яких є Bitcoin. На відміну від фідуціарних грошей ця нова форма не випускається ні центральними (як банкноти), ні комерційними банками (як депозитні рахунки), та не є борговим зобов'язанням емітента, що відрізняє її від електронних грошей та безготівкових розрахунків. Аналітики Європейського Центрального банку вважають, що теоретичною основою створення Bitcoin є австрійська економічна школа, що критично відноситься до існуючого порядку емісії грошей. Її представники вважають, що сучасна емісія грошей створює передумови до інфляції. Поширення криптовалют стикається з перешкодами фінансового та правового характеру через те, що їх цінність залежить від залучення нових користувачів, що притаманне фінансовій піраміді. Станом на 30.01.2018 р. ринкова капіталізація криптовалют у світі становила 538,4 млрд дол. США, при цьому 80% цієї суми припадають на десятку лідерів рейтингу цифрових валют. Але на ринку криптовалют стався серйозний обвал, через що загальна капіталізація різко впала, а саме до 128,6 млрд дол. США [2].

Bitcoin, який з'явився у 2009 р. посідає перше місце в рейтингу найбільш популярних криптовалют, його капіталізація становить 66,5 млрд дол. США. Упродовж 2017-2018 р. Bitcoin розколовся на Bitcoin, Bitcoin Cash та Bitcoin SV. Ripple (XRP) посідає друге місце (15,59 млрд дол. США). Ця криптовалюта з'явилась у 2012 році та орієнтована на операції з обміном валют без зворотних платежів. Ethereum або валюта «розумних контрактів» була створена у 2015 р., сьогодні її капіталізація становить 13,5 млрд дол. США. Замикають десятку валюти Bitcoin SV і TRON із 1,65 та 1,33 млрд дол. США відповідно.

Криптові біржа є торговою платформою, що дозволяє користувачам купувати й продавати, зберігати й обмінювати криптовалюту. Принцип функціонування таких майданчиків аналогічний валютним, товарним і фондовим біржам світу.

Найбільша частка обмінних операцій з криптовалютою припадає на Велику Британію (18%), США (12%), Канаду та Японію (по 6%). Лідерами за кількістю «гаманців» криптовалют є США (34%), Велика Британія (15%), Німеччина, Швейцарія та Китай (по 6%). У Китаї розвиток ринку криптовалют не пов'язаний з діяльністю фінансових інституцій, яким заборонено здійснювати операції з такими інструментами.

Очолюють рейтинг кількості платіжних трансакцій також США та Велика Британія (по 15%), далі йдуть Південна Корея (10%), Китай, Австралія, Мексика та Аргентина (по 4%). Абсолютним лідером за «видобутком» криптовалюти є Китай (58%), де знаходиться 17 таких «шахт», на другому місці – США (16%). Місце «видобутку» обирається логічно з позиції економічності процесу. Умовами для його розвитку є дешева електроенергія (Китай, Індія, Туреччина, Венесуела, США, Канада), висока швидкість Інтернет-зв'язку (Західна Європа, Австралія, Нова Зеландія, США, Польща, Угорщина, Румунія, Канада, країни Балтії), низька температура, що сприяє охолодженню (Польща, Угорщина, Румунія, Канада, країни Скандинавії, Росія, Ісландія). Проте лише незначна частка країн використовує наявний потенціал. Найпотужніші осередки «видобутку» знаходяться у Китаї та Грузії, США та Канаді. Менш потужні – у Венесуелі, Польщі, Ісландії, Швеції, Естонії, Таїланді та Гонконгу [4].

Цінність валюти Bitcoin визначається виключно балансом попиту та пропозиції на віртуальних біржах, таких як MT.Gox, BitStamp, BTC-E, Mxknow, Cryptsy і Vircurex. А з недавнього часу на біржі ICBit

можна торгувати ф'ючерсами на пару долар/Bitcoin. Лондонська біржа Coinflood відкрила свій майданчик для торгівлі віртуальною валютою Bitcoin.

Аналізуючи динаміку курсів криптовалют (рис. 1), можемо зробити такі висновки. По-перше, на відміну від фіатних валют, криптовалюти мають односпрямовану тенденцію росту та спаду курсів. По-друге, коливання курсів криптовалют має дуже стрімкий характер, тобто криптовалюта має високу волатильність. По-третє, фактори впливу на курси криптовалют суттєво відрізняються від факторів впливу на курси фіатних валют. Спекуляції з криптовалютою також сильно впливають на її волатильність.

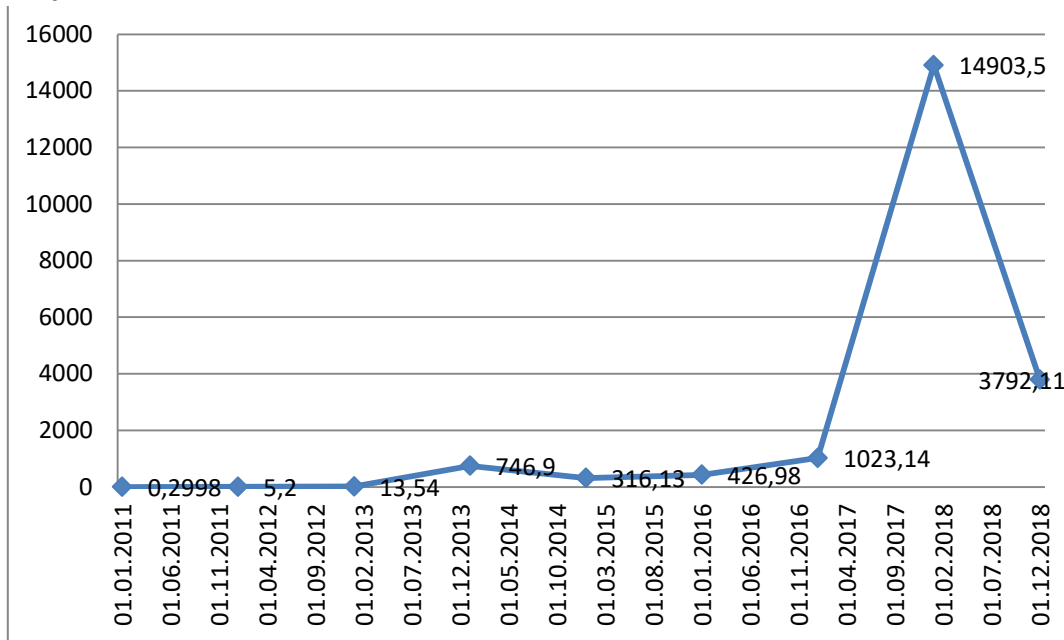

Рис. 1. Динаміка курсів крипто валют [4]

Історія Bitcoin розпочалася з курсу 0,3 цента за монету, а сьогодні коливається в межах 700-800 доларів за монету, тобто цінність його зростає. Однак у сучасних умовах курс даної криптовалюти формується на основі закону Грешема під впливом спекулятивних очікувань. Однак чим більше операцій буде проводитися за участю Bitcoin (навіть з подальшою конвертацією в фіатні гроші для безпосередньої покупки), тим стійкішим буде його курс. Сайт компанії спрямований на користувачів віртуальних грошей, професійних трейдерів, забезпечуючи їм «стратегічні центри світового класу» і «складні пакети графіків». Для цього розробники запропонували користувачам перестраховатися шляхом використання двохфакторної аутентифікації, а також зберігати Bitcoin оффлайн в захищених системах. Проте 80% транзакцій йдуть через MT.Gox, де всі зіставляють курси валют. Виходить, що MT.Gox є центром торгівлі для Bitcoin, що свідчить про часткову централізацію, а сама біржа може активно впливати на курс Bitcoin. За оцінками світових фінансових фондів, загальний обіг на біржі Bitcoin складає сотні мільйонів доларів. На початок січня 2018 р. ринкова капіталізація всього ринку криптовалют становила 292 млрд дол. США. До першої трійки належать: Bitcoin – 155 млрд дол. США, Ethereum (платформа для створення децентралізованих онлайн-сервісів Blockchain, що працюють на базі смартконтрактів) – 44 млрд дол. США та Ripple (глобальна система взаємних розрахунків, створена банками для зниження транзакційних витрат міжбанківських і міжнародних переказів) – 28 млрд дол. США. У першій половині 2019 р. друга за величиною фондова біржа світу Nasdaq запустить Bitcoin-ф'ючерси.

Криптовалютні технології поки ще не набули широкого поширення, але вже спостерігаються ознаки опору їх впровадження. У 2017 р. уряд Гонконгу заборонив проведення ICO (залучення інвестицій в проекти з випуску криптовалют), в той час як Токіо надав Bitcoin статус законного платіжного засобу. Проте тепер існує певний ризик: ті, хто глобально ухиляється від податків, шукатимуть способи отримувати Bitcoin анонімно за кордоном, а потім «відмивати» ці гроші через японські рахунки. Підтримавши віртуальну валюту, Токіо ризикує стати податковою гаванню, подібно до Цюриха [1].

В Україні ж «бум» криптовалют розпочався у 2014 р., коли було створено громадську організацію, що має на меті поширення, розвиток і вивчення віртуальних валют – Bitcoin Foundation Ukraine. 31 грудня 2016 р. Українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс Bitcoin. У 2016

р. юридична компанія Axon Partners стала першою українською компанією, що внесла Bitcoin в свій статутний капітал. В Україні Bitcoin вже використовується як засіб платежу за товари, роботи, послуги.

У травні 2016 р. була запущена криптовалюта «Карбованець» (Karbowanec), яка має орієнтацію на Україну, але з практичної точки зору немає географічних кордонів. 28 листопада 2017 р. вартість криптовалюти на деякий час перевищила 2 трлн дол. США, таким чином подорожчавши у 354 рази з моменту запуску. «Карбованець» заснований на протоколі Cryptonote, які не є клоном Bitcoin. Це електронні гроші, українська національна криптовалюта, як і Bitcoin, але анонімна завдяки технології Cryptonote. «Карбованець» відроджена в цифровій формі криптовалюта, оскільки електронні гроші людей не пов'язані з урядом або посадовими особами. Тільки безпосередньо сама особа, що проводить операцію, контролює свої кошти і несе відповідальність за їх безпеку [3].

Однак, як і будь-яке інше нове явище, криптовалюта викликає чимало сумнівів, таких як втрата пароля або доступу до електронного гаманця, можливість хакерських атак, неможливість внесення до статутного капіталу юридичних осіб. Незважаючи на це, українські IT-фахівці продовжують інвестувати в цю валюту, в результаті чого Україна сьогодні посідає 5 місце за кількістю користувачів біткоінгаманцями серед різних країн світу.

Застосування криптовалют як засобів обігу й платежу сьогодні розглядають лише в контексті грошових сурогатів (замінників), а тому криптовалюти можна охарактеризувати як нефіатні платіжні інструменти закритих платіжних систем. Для того, щоб існуючі криптовалюти стали новою формою грошей, необхідні такі кроки: офіційне визнання криптовалют із боку урядів і центральних банків грошима; включення криптовалют до національних чи колективних грошових систем; повноцінне виконання такими валютами всіх функцій грошей; інституціоналізація довіри до криптовалют як нової форми грошей. Перспективи використання криптовалют як нової форми кредитних грошей – депозитних цифрових грошей, створених на основі технології blockchain, полягають у випуску центральними банками або консорціумами комерційних банків власних криптовалют і запровадженні ідентифікаційної системи обліку національних грошей.

Список використаних джерел

1. Баликова Н. Японія визнала біткоїн платіжним засобом. *Голос України*. 2017. № 61. С. 5.
2. Bitcoin: як в Україні використовують крипто валюту. Конкурент: веб-сайт. URL: <http://konkurent.in.ua>
3. Данік Н. В., Рудь І. Ю. Криптовалюта: можливості розвитку чи загроза тінізації для України. *Інтелект XXI*. 2018. № 3. С. 149-154.
4. Crypto Currency Market Capitalizations. URL: <http://coinmarketcap.com>.